

Riksrevisionens styrelses framställning angående uppföljningen av kriminalvårdens klienter

---

Sammanfattning

Riksrevisionen har genomfört en granskning av uppföljningen av kriminalvårdens klienter. Resultaten har redovisats i rapporten (RiR 2004:5) *Återfall i brott eller anpassning i samhället – uppföljning av kriminalvårdens klienter*. Riksrevisionens styrelse har beslutat att slutsatserna av denna granskning skall överlämnas i form av en framställning till riksdagen.

Styrelsen vill med denna framställning betona betydelsen av långsiktig, individbaserad uppföljning av kriminalvårdens klienter, något som hittills har saknats inom kriminalvården. En sådan uppföljning skulle väsentligt förbättra erfarenhetsåterföringen till kriminalvården. Därmed ökar möjligheterna att välja effektiva kombinationer av åtgärder – inklusive frigivningsförberedelser – för att förbättra klienternas anpassning till samhället och minska sannolikheten för återfall i brott.

Styrelsen föreslår att riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av granskningen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Styrelsens förslag	3
Riksrevisionens granskning	4
Styrelsens överväganden	7

Styrelsens förslag

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Riksrevisionens styrelsens överväganden föreslår Riksrevisionens styrelse följande:

Uppföljningen av kriminalvårdens klienter

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anför om att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av Riksrevisionens granskning av uppföljningen av kriminalvårdens klienter.

Stockholm den 12 maj 2004

På Riksrevisionens styrelsens vägnar

Sören Lekberg

Karin Rudberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sören Lekberg (s), Gunnar Axén (m), Eva Flyborg (fp), Rose-Marie Frebran (kd), Per Rosengren (v), Rolf Kenneryd (c), Per Lager (mp), Laila Bjurling (s), Anne-Marie Pålsson (m) och Nina Lundström (fp).

Riksrevisionens granskning

Bakgrund

Medborgarnas trygghet och tilltro till rättssamhället påverkas av hur effektiv kriminalvårdens verksamhet är och om kriminalvården når sina mål. Kostnaderna för den svenska kriminalvården uppgick år 2003 till 5,2 miljarder kronor. Antalet klienter har ökat under senare år. Klienterna har i allt högre grad missbruksproblem och psykiska problem.

Målen för kriminalvården har fastlagts av riksdagen (prop. 2000/01:76, bet. 2000/01:JuU21, rskr. 2000/01:198). En central uppgift för kriminalvården är att minska återfall i brott. Kriminalvårdens insatser skall också kunna följas upp även efter frigivningen. Det är väsentligt att kriminalvården samråder med andra berörda myndigheter, organisationer och enskilda personer som kan främja klienternas anpassning i samhället.

Mot denna bakgrund har Riksrevisionen granskat vilka svagheter och brister som finns i uppföljningen av kriminalvårdens klienter när det gäller målen – att minska återfall i brott och – att främja klienternas anpassning i samhället. Den centrala del av anpassningen som utgörs av *klienternas möjlighet till laglig försörjning* har varit vägledande för granskningen i denna del.

Metoder

Riksrevisionens granskning innefattar en genomgång av Kriminalvårdsstyrelsens nuvarande uppföljningssystem samt en kritisk granskning av detta. Riksrevisionen presenterar i detta sammanhang statistiska bearbetningar och analyser av en typ som tidigare inte tillämpats på detta område. Dessa bearbetningar visar hur kriminalvården skulle kunna arbeta med fördjupad uppföljning.

Ett viktigt nytt angreppssätt har varit att uppskatta klienternas anpassning till samhället med hjälp av data om lagliga inkomstkällor (inkomster av arbete, arbetslöshetsunderstöd, arbetsmarknadspolitiska åtgärder, sjukersättning, föräldrapenning, socialbidrag etc.). Grundtanken är att möjligheten till laglig försörjning har stor betydelse för om tidigare straffade personer återfaller i brott eller ej.

Iakttagelser i granskningen

De viktigaste iakttagelserna i rapporten är följande:

1. *Kriminalvården följer inte upp alla sina klientgrupper.* De klienter som frigges från anstalt, utan övervakning, omfattas inte av någon regelbunden uppföljning när det gäller anpassning i samhället, exempelvis om de har laglig försörjning inför frigivningen.

2. *Kriminalvårdsstyrelsens (KVS) uppföljning görs inte på individnivå.* Det innebär att resultatet inte kan kopplas till de insatser som klienten varit föremål för. Inom KVS pågår dock ett arbete med att bygga upp ett system för individuppföljning.

3. *Information om återfall i brott eller anpassning i samhället tas inte fram per frivårdsområde.* Resultatinformation av detta slag kan därför inte kopplas till de insatser som har gjorts i respektive frivårdsområde. Därmed minskar möjligheten att sprida goda exempel.

4. *De klientadministrativa systemen är ännu inte fullt utvecklade.* De kan därför inte användas för att koppla gjorda insatser till uppnådda resultat. Inom KVS pågår dock ett arbete med att utveckla systemen.

Riksrevisionens rekommendationer

De viktigaste rekommendationer som Riksrevisionen framför med anledning av granskningen är följande:

- Regeringen bör ställa utökade och preciserade krav på myndigheternas (Kriminalvårdsstyrelsen, KVS, och Brottsförebyggande rådet, BRÅ) återrapportering när det gäller uppföljningen av klienternas återfall i brott och anpassning i samhället. Gjorda insatser skall kopplas till uppnådda resultat.
- Regeringen bör ge BRÅ i uppdrag att producera och samordna statistik som belyser anpassningen i samhället för personer som lämnat kriminalvården. Som ett första led i detta arbete borde myndigheter med ansvar för dessa frågor delta i BRÅ:s samarbetsgrupp för statistik.
- Kriminalvårdsstyrelsens (KVS) uppföljning skall omfatta samtliga klienter (från både anstalt och frivård). KVS har ett ansvar för att förbereda frigivningen från anstalt. Uppföljningen av anpassningen i samhället bör även omfatta klienter som frigges direkt från anstalt utan övervakning. Om klienterna saknar laglig försörjning vid frigivningen riskerar andra

tidigare gjorda insatser i form av t.ex. programverksamhet att bli verkningslösa.

- Uppgifter om återfall i brott och anpassning i samhället bör tas fram även per frivårdsområde. Resultaten bör användas för att sprida goda exempel så att verksamheten kan utvecklas. En sådan uppföljning och återföring av resultat kan ske redan i dag med hjälp av befintliga register.
- KVS klientadministrativa system behöver vidareutvecklas. All information om gjorda insatser skall registreras och kunna sammanställas för varje klient. På så sätt kan de klientadministrativa systemen användas för att koppla gjorda insatser till resultat.
- Information om varje klient som återfaller i brott bör återföras direkt till klienternas kontaktpersoner. På så sätt kan uppföljningen användas för att utveckla verksamheten, bland annat när behandlingsplaner upprättas. I detta sammanhang bör sekretessfrågan klargöras.

Styrelsens överväganden

Riksrevisionens styrelse har som en av sina uppgifter att besluta om de framställningar och redogörelser till riksdagen som riksrevisorernas granskningsrapporter inom området effektivitetsrevision ger anledning till. Styrelsen har mot denna bakgrund funnit att slutsatserna av den granskning som Riksrevisionen genomfört angående uppföljningen av kriminalvårdens klienter skall överlämnas till riksdagen i form av en framställning. Styrelsen vill i anslutning därtill särskilt understryka följande.

Brottsbekämpning och brottsförebyggande åtgärder är centrala samhällsuppgifter. Kriminalvårdens arbete är också föremål för regelbunden uppmärksamhet från riksdagen. Riksdagen har under våren 2004 behandlat ett stort antal motioner om kriminalvårdsfrågor (bet. 2003/04:JuU18).

En parlamentarisk utredning – den s.k. Kriminalvårdskommittén (dir. 2002:90) – arbetar f.n. med en genomgripande översyn av regelverket för kriminalvården. Ett av de huvudområden som skall behandlas i utredningen gäller kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete. Till utredningens uppgifter hör även att överväga hur en ordning för dokumentation, uppföljning och utvärdering kan främjas genom den nya regleringen.

Riksdagens möjligheter att direkt styra kriminalvårdens insatser är begränsade. Frågor om kriminalitet och återfall i brott har dock stort allmänintresse, och riksdagen har ett befogat intresse för fördjupad information om dessa frågor. De brister i kriminalvårdens uppföljning som uppdagats i granskningen förtjänar enligt styrelsens bedömning att uppmärksammas av riksdagen.

Styrelsen vill också peka på det väsentliga i att kriminalvårdsorganisationen på ett systematiskt sätt ges möjlighet att lära av erfarenheten för att därmed utveckla sina arbetsmetoder.

Styrelsens förslag

Styrelsen föreslår att riksdagen begär att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av Riksrevisionens granskning av uppföljningen av kriminalvårdens klienter.